

Militärt material

Handlingar gällande militären finns i första hand på Krigsarkivet i Stockholm. Även på Landsarkivet i Uppsala finns dock visst militärt material från 1600–1900-talet. Detta material hittar man främst i länsstyrelsearkiven för våra fem län: Uppsala, Södermanlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län. Länsstyrelsen skötte rekryteringen av soldater och den ekonomiska förvaltningen vad avsåg löner, försörjning av trupper på marsch, inkvartering m.m. Vissa handlingar rörande militära frågor hittar man även i kronofogdearkiv, länsmansarkiv och häradsskrivararkiv.

Generalmönsterrullor

Den vanligaste typen av militära handlingar på landsarkivet är olika typer av mönsterrullor, främst generalmönsterrullor. I generalmönsterrullor redovisas grunduppgifter om soldaterna, från rekrytering till avsked. Generalmönsterrullorna finns från 1680-talet fram till 1870–80-talen i länsstyrelsernas landskontors- eller landskansliarkiv. Krigskollegiums samling av generalmönsterrullor finns tillgänglig på <http://sok.riksarkivet.se/generalmönsterrullor>.

Övriga rullor

Om man inte hittar det man söker i generalmönsterrullorna finns det andra rullor att gå till. På landsarkivet finns beväringssrullor, remonstrullor, vargeringsrullor, rekryteringsrullor och kassationsmönsterrullor. Även dessa rullor hittar man i länsstyrelsernas landskontors- eller landskansliarkiv. För släktforskare kan främst rekryterings-, beväringss- och kassationsmönsterrullor vara intressanta, eftersom de innehåller mer specifika uppgifter om soldaterna (se vidare i ordlistan nedan).

Synehandlingar

Syner av militära boställen

Militära boställen var statens egendom och skulle därför inspekteras av statliga tjänstemän. Fel och brister skulle noteras och man skulle bestämma vem som hade ansvar för att åtgärda dem. Man kan i synehandlingarna både få information om hur boställena såg ut och uppgifter om övriga ägor. Synehandlingarna ska i första hand sökas på Krigsarkivet men en del finns också i länsstyrelsearkiv (landskontoret) och kronofogdearkiv på landsarkivet.

Soldattorpsyner

En av de källor som berör vardagen på soldattorpen är torpsyneprotokollen. Dessa tillkom eftersom torpen skulle synas med jämna mellanrum (3–5 år) av rotebönder, militär personal samt en civilperson (kronolänsman, nämndeman eller motsvarande). I protokollen kan man få en beskrivning av torpet samt ägorna. Protokollen skulle alltid innehålla uppgifter om vilka brister och fel som skulle åtgärdas och om det var soldaten eller rotebönderna som skulle stå för arbetet och kostnaden. Synehandlingar för soldattorpen ska helst sökas på Krigsarkivet.

Det fåtal synehandlingar som landsarkivet har hittar man främst i länsmansarkiven. I Dalarnas och delar av Västmanlands län fanns inga soldattorp och därför finns inte heller några torpsyneprotokoll härifrån.

Räkenskaper och övrigt

Länsstyrelsernas landskontorsarkiv innehåller militära räkenskaper. Dessa räkenskaper gäller ofta regementens inkvartering eller militära transporter (durchmarscher) men också räkningar över krigsmanshusmedel finns. Skrivelser från bland annat krigskollegiet finns i både landskontors- och landskansliarkiven och kan sökas i länsstyrelsernas brevdiaier.

Det finns även två militära kyrkoarkiv, Upplands artilleriregemente kyrkoarkiv 1894–1927 och Svea trängkårs kyrkoarkiv 1885–1939.

Ordlista

Beväringrulla = rulla över värnpliktiga som kunde kallas in i beredskapssituation

Vargeringsrulla = rulla över reserver för de indelta trupperna

Remonstrulla = rulla över hästar till krigstjänst, innan dressering av dessa var helt klar

Kassationsmönsterrulla = rulla över personer vars tjänst inom militären avslutats

Durchtåg/marsch = truppers transport genom eget eller vänskapligt land

Tyghus = byggnad där bl.a. artilleripjäser kunde förvaras

Passevolans = de kostnader som militära befäl ibland kunde stå för själva i tjänsten

Sökhjälpmedel

Grill

Ett verk som kan vara till stor hjälp vid forskning i militära källor är C. Grills *Statistiskt sammandrag af Svenska indelningsverket*. Det innehåller uppgifter kring indelningsverkets organisation kring mitten av 1800-talet och man kan här söka efter uppgifter om soldater, även om man har relativt lite information. Den finns både som bok och digitalt.

Centrala soldatregistret

Under rubriken Soldatregister på Krigsarkivets hemsida finns möjlighet att söka efter soldater i centrala soldatregistret. Där hittar man även information om vissa lokala soldatregister. Den information man får vid en träff är begränsad och skall i första hand ses som en möjlighet att komma vidare med den egna forskningen. Via de lokala registren kan man mot avgift få ta del av innehållet i den fullständiga registerposten, det vill säga mer än vad som kan hämtas direkt på nätet.

Soldatregistret i Uppland

Detta register bygger på information från generalmönsterrullor. Här kan man söka efter soldater inom Uppland, registret finns bara på en dator i expeditionen. I registret är namn på soldater i Uppland sorterade i bokstavsordning. Man bör tänka på att soldatregistren är andrahandskällor och att fel kan förekomma.

Lästips

Kari Ansnes & Bo Berg, *Släktforskarna och Krigsarkivet. En vägvisare till de militära källorna*, Meddelanden från Krigsarkivet nr 19, 2000

Båtsmän, ryttare & soldater, Sveriges släktforskarförbunds årsbok 1988

Lars Ericson Wolke, *Soldatforska! Hur jag finner mina militära förfäder*, Sveriges släktforskarförbund 2012